

Zákon o specifických zdravotních službách

III. část – posudková péče a lékařské posudky

DAGMAR ZÁLESKÁ

advokátka specializující se na zdravotnické právo

1. Úvod

Třetí ze série textů zaměřených na obsah zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, je zaměřen na posudkovou péči a lékařské posudky, tj. na právní úpravu obsaženou v hlavě čtvrté dílu prvním tohoto zákona. Posudková péče nebyla předchozí právní úpravou komplexně upravena, obecná úprava zákona o péči o zdraví lidu obsahovala pouze stručné a v zásadě neurčité vymezení posudkové činnosti a postup při vydávání lékařských posudků. Zákon o specifických zdravotních službách (dále také jen „zákon“) již konkrétní vymezení činností poskytovatele, které je třeba za posudkovou péči považovat, obsahuje. Zjednodušeně vyjádřeno se o posudkovou péči jedná vždy, když lékař na žádost pacienta (popř. jiné oprávněné osoby) posuzuje jeho zdravotní stav nebo zdravotní způsobilost za konkrétním účelem, přičemž nejde o poskytování zdravotní péče, a vydává o tom písemný posudek. Účel posouzení není zákonem taxativně vymezen a v praxi se může jednat o nejrůznější situace (posouzení zdravotní způsobilosti k práci, k účasti dítěte na škole v přírodě, k výkonu letní brigády, k účasti na soudním jednání atp.). Je třeba si uvědomit, že pokud lékař, resp. poskytovatel zdravotních služeb vydá na žádost pacienta nebo jiné oprávněné osoby stanovisko, že posuzovaná osoba je (není) zdravotně způsobilá k výkonu určité činnosti, nebo stanovisko o konkrétním zdravotním stavu posuzované osoby, jedná se o posudkovou péči, jejíž pravidla jsou stanovena zákonem, a lékařem vypracované stanovisko je lékařským posudkem, který musí splňovat zákonem stanovené náležitosti.

2. Posudková péče a lékařské posudky

2.1. Posudková péče

Posudkovou péčí se dle zákona o specifických zdravotních službách rozumí tyto činnosti poskytovatele zdravotních služeb:

- posuzování zdravotní způsobilosti ke vzdělávání a v průběhu vzdělávání pro potřeby škol a školských zařízení nebo k tělesné výchově a sportu nebo k jiným činnostem;
- posuzování zdravotní způsobilosti pro potřebu a na žádost správních orgánů nebo jiných orgánů;
- posuzování zdravotní způsobilosti na vyžádání pacientem nebo zákonným zástupcem pacienta nebo s jejich souhlasem na vyžádání právnickou osobou;

- posuzování zdravotní způsobilosti k práci nebo k výkonu služby na základě pracovnělékařské prohlídky;
- posuzování zdravotního stavu v souvislosti s nemocí z povolání nebo ohrožením nemocí z povolání;
- posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění a pro potřeby úřadu práce;
- posuzování zdravotního stavu pacienta pro jiné účely.

Podle hlavy čtvrté zákona o specifických zdravotních službách musí být postupováno vždy, když lékař na žádost pacienta (popřípadě jiné oprávněné osoby) posuzuje jeho zdravotní stav či zdravotní způsobilost a vydává o tom písemný posudek. Jedná se o obecnou právní úpravu, která se uplatní, pokud neexistuje speciální právní úprava, která má při aplikaci přednost (např. právní úprava posuzování zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel nebo k vydání zbrojního průkazu). Právní úprava posuzování zdravotního stavu pro účely důchodového pojištění, nemocenského pojištění, státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, dávek pro osoby se zdravotním postižením a úrazového pojištění zůstává zákonem o specifických zdravotních službách nedotčena.

2.2. Lékařské posudky

Lékařský posudek je oprávněn vydat poskytovatel poskytující zdravotní služby **v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktický lékař pro děti a dorost, u něhož je posuzovaný pacient registrován**. Lékař, resp. poskytovatel jiné odbornosti může lékařský posudek vydat, pokud to stanoví zákon nebo jiný právní předpis. Například posouzení zdravotní způsobilosti k práci může provádět kromě registrujícího praktického lékaře i poskytovatel v oboru pracovní lékařství, posouzení zdravotní způsobilosti k vrcholovému sportu může provádět pouze poskytovatel v oboru tělovýchovné lékařství atp.

Lékařský posudek se vydává na žádost pacienta nebo jiné k tomu oprávněné osoby. Ústní podání žádosti se znamená do zdravotnické dokumentace, záznam musí podepsat posuzující lékař a osoba, která ústní žádost podala. Písemná žádost se do zdravotnické dokumentace zakládá a je její součástí.

Zákon nově stanoví výčet konkrétních podkladů, které musí mít posuzující lékař k dispozici, když stanoví, že posouzení zdravotní způsobilosti, popřípadě zdravotního

stavu, posuzujícím lékařem, má být učiněno **na základě zhodnocení**

- **výsledků lékařské prohlídky a dalších potřebných odborných vyšetření,**
- **výpisu ze zdravotnické dokumentace vedené o posuzované osobě jejím registrujícím poskytovatelem v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktické lékařství pro děti a dorost,**
- **zdravotní náročnosti pro výkon práce, služby, povolání, vzdělávání, sportu, tělesné výchovy nebo jiné činnosti, pro které je osoba posuzována, a podmíněk, za kterých je činnost vykonávána, nebo nároků činnosti na zdraví posuzované osoby.**

Zřejmě největší „ohlas“ mezi poskytovateli posudkové péče vyvolala po nabytí účinnosti zákona o specifických zdravotních službách povinnost vyžádat si před vyhotovením lékařského posudku výpis ze zdravotnické dokumentace vedené registrujícím praktickým lékařem. Tato povinnost se přirozeně týká poskytovatelů jiné odbornosti, než jsou registrující praktičtí lékaři. V praxi se bude zřejmě nejčastěji jednat o poskytovatele pracovnílékařských služeb. Můžeme polemizovat o tom, zda zakončení konkrétního výčtu podkladů je pro praxi přínosné. Ve srovnání s minulou právní úpravou, která tuto problematiku neřešila a rozsah podkladů ponechávala na samotném lékaři, který posouzení prováděl, nepřináší nová právní úprava nic zásadně nového. I v minulosti bylo nepochybně třeba, aby si lékař, který posuzuje zdravotní stav a nemá patřičné podklady, tyto podklady obstaral. Rozdíl je v tom, že nyní již ze zákona jednoznačně vyplývá, že lékař nemůže při posuzování zdravotní způsobilosti či zdravotního stavu vycházet pouze z informací poskytnutých samotným pacientem, nýbrž je v každém případě povinen vyžádat si výpis ze zdravotnické dokumentace vedené jeho registrujícím praktickým lékařem. Jelikož registrace u praktického lékaře není povinná, zákon vztahuje povinnost vyžádat si výpis ze zdravotnické dokumentace pouze na případy, kdy posuzovaná osoba registrujícího praktického lékaře má. Pokud posuzovaná osoba uvede, že není u žádného praktického lékaře registrována, nelze výpis ze zdravotnické dokumentace vyžádat. V takovém případě je na místě písemné prohlášení posuzované osoby, že není u žádného praktického lékaře registrována, a to například formou písemného záznamu ve zdravotnické dokumentaci podepsaného posuzovanou osobou a lékařem, který posouzení provádí. Zákon rovněž stanoví, že pokud je posuzována osoba, o jejímž zdravotním stavu je vedena zdravotnická dokumentace na území jiného státu, musí být vyžádán výpis také z této zdravotnické dokumentace s úředně ověřeným překladem do českého jazyka (neplatí u zdravotnické dokumentace vedené ve slovenském jazyce). Zákon umožňuje vyžádat si výpis ze zdravotnické dokumentace prostřednictvím posuzované osoby. Není tedy třeba, aby výpis ze zdravotnické dokumentace zajišťoval posuzující lékař.

Postupy při zajišťování lékařských prohlídek, druhy, četnost a obsah lékařských prohlídek nezbytných pro zjištění zdravotního stavu posuzované osoby a posuzování

zdravotní způsobilosti včetně rozsahu odborných vyšetření a náležitosti lékařského posudku ve vztahu k posuzované činnosti mají být stanoveny prováděcím právním předpisem. V době přípravy tohoto textu nebyl Ministerstvem zdravotnictví ani jeden z prováděcích právních předpisů vydán.

2.2.1 Vydání lékařského posudku

Lékařský posudek musí být vydán nejdéle do 10 pracovních dnů ode dne obdržení nebo ústního podání žádosti, v případě posudku o uznání nemoci z povolání do 30 pracovních dnů. Jiná lhůta může být stanovena pouze zákonem nebo jiným právním předpisem. Lhůta počíná běžet až po obdržení posledního potřebného podkladu pro posouzení zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu. Pokud má být posouzeno další trvání zdravotní způsobilosti, lze lékařskou prohlídku posuzované osoby provést nejdříve 90 dnů před koncem platnosti dosavadního lékařského posudku.

Obecné náležitosti lékařského posudku stanoví vyhláška č. 98/2012 Sb., o zdravotnické dokumentaci. Ze závěru lékařského posudku musí být zřejmé, zda je posuzovaná osoba pro účel, pro který je posuzována, zdravotně způsobilá, zdravotně nezpůsobilá nebo zdravotně způsobilá s podmínkou, případně pozbyla dlouhodobě zdravotní způsobilost, anebo zda její zdravotní stav splňuje předpoklady nebo požadavky, ke kterým byla posuzována. Součástí lékařského posudku musí být poučení o možnosti podat návrh na jeho přezkoumání poskytovateli, který posudek vydal. V poučení se dále uvede, v jaké lhůtě je možno návrh na přezkoumání podat, od kterého dne se tato lhůta počítá a zda má nebo nemá návrh na přezkoumání podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů odkladný účinek.

Stejnopis lékařského posudku je součástí zdravotnické dokumentace vedené o posuzované osobě. Posouzení zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu pro potřeby vydání lékařského posudku hradí ten, kdo o něj žádá. Výjimky stanoví právní předpis.

Jestliže se posuzovaná osoba odmítne podrobit lékařské prohlídce nebo vyšetření, které je její součástí, lékařský posudek se nevydává a posuzující lékař tuto skutečnost zaznamená do zdravotnické dokumentace. Na tuto osobu se pohlíží jako na zdravotně nezpůsobilou pro činnost, pro kterou měla být zdravotně posouzena, nebo jako na osobu, jejíž zdravotní stav nespĺňuje předpoklady nebo požadavky, ke kterým byl posuzován. Jestliže o posouzení zdravotní způsobilosti posuzované osoby požádala jiná k tomu oprávněná osoba, poskytovatel jí oznámí nevydání posudku, včetně důvodu jeho nevydání.

Poskytovatel, který lékařský posudek vydal, je povinen neprodleně zajistit jeho **prokazatelné předání** posuzované osobě a osobě, která o posouzení zdravotní způsobilosti posuzované osoby za účelem vydání posudku oprávněně požádala. Prokazatelným předáním se dle zákona rozumí převzetí posudku posuzovanou osobou stvrzené jejím podpisem s uvedením data převzetí, a jde-li o osobu, která o posouzení zdravotní způsobilosti požádala

(např. zaměstnavatel, soud), uvede se též číslo občanského průkazu nebo jiného dokladu totožnosti osoby, která lékařský posudek za tuto osobu převzala, a důvod vydání posudku. Potvrzení o převzetí lékařského posudku je součástí zdravotnické dokumentace vedené o posuzované osobě. Při doručování provozovatelem poštovních služeb musí být doručení doloženo doručenkou. Prokazatelným předáním je i převzetí lékařského posudku na základě elektronického doručení podepsaného uznávaným elektronickým podpisem do schránky uvedené posuzovanou osobou, resp. osobou, která o posouzení zdravotní způsobilosti požádala. Lékařský posudek se též považuje za prokazatelně předaný, jestliže osoba oprávněná k převzetí posudku odmítne posudek převzít nebo jeho převzetí stvrdit podpisem. Tuto skutečnost zaznamená posuzující lékař do zdravotnické dokumentace vedené o posuzované osobě a záznam podepíše posuzující lékař a další zdravotnický pracovník přítomný převzetí posudku. V případě odmítnutí převzetí lékařského posudku doručovaného prostřednictvím provozovatele poštovní služby se považuje lékařský posudek za prokazatelně předaný dnem jeho vrácení poskytovateli.

Osobě, která o lékařský posudek nepožádala, které však uplatněním lékařského posudku vznikají práva nebo povinnosti, předává posudek sama posuzovaná osoba (například zákonný zástupce dítěte předává škole lékařský posudek o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti na škole v přírodě).

2.2.2 Přezkoumání lékařského posudku

Právní úprava přezkumu lékařského posudku vychází z předchozí právní úpravy obsažené v zákoně o péči o zdraví lidu. V souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu, resp. Ústavního soudu (sp. zn. Ads 81/2005, resp. Pl.ÚS 11/08), která konstatuje, že lékařský posudek vydaný poskytovatelem není aktem vrchnostenského orgánu nadaného právem rozhodovat o právech a povinnostech, ale jde o odborné stanovisko lékaře, který postupuje zákonem předvídaným a vyžadovaným způsobem, již není návrh na přezkoumání lékařského posudku v zákoně označován jako odvolání, nýbrž pouze jako návrh na přezkoumání lékařského posudku. Přezkum lékařského posudku správním orgánem se neděje v rámci správního řízení, správní řád se použije podřídně.

Návrh na přezkoumání lékařského posudku má právo podat posuzovaná osoba nebo osoba, které uplatněním lékařského posudku vznikají práva nebo povinnosti, a **to do 10 pracovních dnů ode dne jeho prokazatelného předání**. Návrh se podává poskytovateli, který posudek vydal. V případě, kdy je osobě, které uplatněním posudku vznikají práva nebo povinnosti, posudek předán posuzovanou osobou, běží lhůta k podání návrhu na přezkoumání ode dne, kdy posudek od posuzované osoby převzala. Lhůta pro podání návrhu na přezkoumání je oproti předchozí právní úpravě zkrácena (dříve 15 dnů). Návrh podaný po uplynutí uvedené lhůty poskytovatel odloží a tuto skutečnost písemně sdělí osobě, která návrh na přezkoumání lékařského posudku podala, a osobě, které

uplatněním lékařského posudku vznikají práva nebo povinnosti, pokud je mu známa, a posuzované osobě, nejde-li o osoby, které návrh podaly. Poskytovatel může zmeškání lhůty prominout.

U lékařských posudků se závěrem, že posuzovaná osoba je zdravotně nezpůsobilá, zdravotně způsobilá s podmínkou nebo pozbyla dlouhodobě zdravotní způsobilost, nemá návrh na přezkoumání lékařského posudku odkladný účinek.

Poskytovatel je povinen podání návrhu na přezkoumání posudku bezodkladně písemně oznámit osobě, které uplatněním lékařského posudku vznikají práva nebo povinnosti, pokud je mu známa, a posuzované osobě, nejde-li o osoby, které návrh podaly. Obdobně postupuje, vyhoví-li návrhu na přezkoumání lékařského posudku v plném rozsahu nebo postoupí-li návrh na přezkoumání příslušnému správnímu orgánu. Pokud **poskytovatel vyhoví návrhu na přezkoumání posudku v plném rozsahu**, je povinen svůj postup v písemném oznámení odůvodnit. Napadený lékařský posudek poté bezodkladně zruší a na základě zjištěných skutečností, popřípadě nového posouzení zdravotní způsobilosti, **vydá posudek nový. V opačném případě postoupí spis s návrhem na přezkoumání**, včetně podkladů potřebných pro přezkoumání lékařského posudku a svého stanoviska, **krajskému úřadu, který udělil poskytovateli oprávnění k poskytování zdravotních služeb** (v textu také jen „příslušný správní orgán“ nebo „správní orgán“), a **to do 10 pracovních dnů ode dne doručení návrhu na přezkoumání**, pokud se jedná o lékařský posudek o zdravotní způsobilosti (předchozí právní úprava stanovila lhůtu 30 dnů), v ostatních případech je lhůta 30 dnů.

Správní orgán do 30 pracovních dnů ode dne doručení spisu s návrhem na přezkoumání lékařského posudku

- tento návrh **zamítne a napadený lékařský posudek potvrdí**, nebo
- napadený **lékařský posudek zruší a vrátí věc poskytovateli k vydání nového lékařského posudku**, nebo
- napadený **lékařský posudek zruší**.

Další návrh na přezkoumání lékařského posudku potvrzeného nebo zrušeného příslušným správním orgánem nelze podat. Jestliže příslušný správní orgán potvrdí lékařský posudek, lze provést nové posouzení zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu posuzované osoby pouze v tom případě, jestliže je z lékařské prohlídky zřejmé, že posouzení její zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu povede pravděpodobně k jinému závěru, než je uveden v dosavadním lékařském posudku.

2.2.3 Právní účinky lékařského posudku

Jednoznačné určení doby, kdy nastávají právní účinky lékařského posudku, je pro praxi klíčové. Předchozí právní úprava tuto skutečnost výslovně neřešila. Podle stávající právní úpravy nastávají právní účinky lékařského posudku podle toho, jaký závěr lékařský posudek obsahuje. **Právní účinky lékařského posudku se závěrem o zdravotní nezpůsobilosti, dlouhodobém pozbytí zdravotní**

způsobilosti posuzované osoby nebo zdravotní způsobilosti s podmínkou nastávají pro osobu, které byl předán, dnem jeho prokazatelného předání. Naproti tomu u lékařského posudku se závěrem zdravotně způsobilý nastávají právní účinky posudku pro osobu, které byl předán, dnem, kdy končí platnost předcházejícího posudku, nejdříve však dnem uplynutí lhůty pro podání návrhu na jeho přezkoumání nebo dnem prokazatelného doručení rozhodnutí o potvrzení posudku správním úřadem. Právní účinky lékařského posudku o zdravotním stavu nastávají pro osobu, které byl předán, dnem uplynutí lhůty pro podání návrhu na jeho přezkoumání nebo dnem prokazatelného doručení rozhodnutí o potvrzení posudku správním úřadem.

Důležitou skutečností také je, že zákon omezuje dobu, po kterou lze lékařský posudek uplatnit. Touto dobou se rozumí lhůta, ve které může posuzovaná osoba předat posudek osobě, které z posudku vyplývají práva nebo povinnosti, a tato osoba může na základě takto uplatněného posudku začít konat, nebo ve které může osoba, která o posudek požádala, na základě tohoto posudku začít konat. Podle nové právní úpravy **lze lékařský posudek uplatnit pro účely, pro které byl vydán, nejpozději 90. den ode dne jeho vydání**, není-li v něm nebo jiném právním předpise stanovena lhůta kratší. Jestliže správní úřad napadený lékařský posudek potvrdí, může tento posudek k tomu oprávněná osoba použít pro účely, pro které byl vydán, do 10 pracovních dnů ode dne prokazatelného doručení potvrzeného posudku. Dobu, po kterou je možné lékařský posudek uplatnit, nelze zaměňovat s dobou platnosti posudku.

Lékařský posudek pozbývá platnost:

- uplynutím doby, na kterou byl vydán,
- dnem, kdy měla být podle jiného právního předpisu nebo rozhodnutím orgánu ochrany veřejného zdraví nebo posuzujícího lékaře nebo jiné k tomu oprávněné osoby provedena lékařská prohlídka za účelem nového posouzení zdravotní způsobilosti posuzované osoby,
- dnem, kterým nastaly právní účinky lékařského posudku vydaného pro stejný účel a za stejných podmínek jako předcházející posudek,
- ukončením pracovněprávního nebo služebního vztahu, to neplatí, je-li nejdéle do 3 měsíců ode dne jeho ukončení pracovněprávní vztah se stejným výkonem práce znovu uzavřen se stejným zaměstnavatelem, pokud v době od jeho ukončení nedošlo ke změně nebo vývoji zdravotního stavu posuzované osoby.

Jestliže je lékařský posudek neplatný, považuje se posuzovaná osoba pro účel, pro který měla být zdravotně posouzena, za zdravotně nezpůsobilou nebo za osobu, je-

žij zdravotní stav nespĺňuje předpoklady nebo požadavky, ke kterým byl posuzován.

2.3 Posuzování zdravotní způsobilosti ke vzdělávání, k tělesné výchově a sportu

Odlišně od obecné právní úpravy zákon samostatně upravuje, který poskytovatel, resp. poskytovatel jaké odbornosti je oprávněn vydat lékařský posudek o zdravotní způsobilosti ke vzdělávání, praktickému vyučování, tělesné výchově a sportu. Posuzujícím poskytovatelem je v těchto případech registrující poskytovatel, resp. lékař se způsobilostí v oboru praktický lékař pro děti a dorost nebo v oboru všeobecné praktické lékařství, u kterého je posuzovaná osoba registrována (zdravotní způsobilost ke vzdělávání, tělesné výchově, výkonnostnímu sportu), poskytovatel pracovnělékařských služeb školy nebo osoby, u které praktická příprava nebo praktické vyučování probíhá (zdravotní způsobilost k praktickému vyučování nebo praktické přípravě), a poskytovatel v oboru tělovýchovné lékařství (zdravotní způsobilost k výkonnostnímu nebo vrcholovému sportu nebo ke vzdělávání ve školách se zaměřením na sport a tělesnou výchovu).

3. Závěr

Právní úprava posudkové péče a lékařských posudků obsažená v zákoně o specifických zdravotních službách je sice ve vztahu k zákonu o zdravotních službách (zákon č. 372/2011 Sb.) právní úpravou speciální, nicméně se jedná o obecný právní základ, na který navazuje řada dalších právních předpisů, které již obsahují speciální právní úpravu posuzování zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu ve vztahu k určitým činnostem (např. školský zákon a jeho prováděcí právní předpisy, silniční zákon a vyhláška o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel, zákon o obecní policii a vyhláška o zdravotní způsobilosti uchazeče o zaměstnání strážníka, čekaře a strážníka obecní policie, zákoník práce atp.). Přestože je samostatná právní úprava posudkové péče a lékařských posudků v rozsahu uvedeném v zákoně o specifických zdravotních službách novinkou, nejedná se o nová pravidla, změny oproti předchozí praxi jsou pouze dílčí (např. zkrácení lhůt v procesu vydávání lékařských posudků). Zákon kopíruje již v minulosti zavedené základní postupy, které dále konkretizuje, přičemž vyjasnění některých otázek, jako je například otázka právních účinků lékařského posudku nebo platnosti lékařského posudku, je pro praxi přínosem.

Příští příspěvek se bude zabývat právní úpravou pracovnělékařských služeb a posuzování nemocí z povolání.